

8

שאי רב יהודה כיון דמתלחין יומין לתלחין יומין הוה מנלי כפרקים דמי ומפרש הרמב"ם דאם התפלל עכשיו ביום ראשון ולאחר כ"ח יום חזר והתפלל ביום שני ולאחר כ"ח יום חזר והתפלל ביום שלישי וכך נוהג והולך היינו מתלחין לתלחין ולפיכך פסק דשל ראש חודש לריך להסדיר ומפרש רבינו בדברי הרא"ש מדכתב בפרק אין עומדין דשל פרקים הוא משלשים יום ואילך היינו לומר אם התפלל עכשיו ביום ראשון ואחר כ"ט יום חזר והתפלל ביום שלישי דהוא יום שלשים ואחד מיום שהתפלל בתפלה ביום ראשון דהיינו משלשים יום ואילך ולפי זה ראש חודש אין לריך דתפילת ראש חודש היא לעולם ביום שלשים בין בחודש מלא בין בחודש חסר מיהו אף לפי זה של ראש חודש מרחשון לריך הוא להסדיר שהרי לא התפלל תפילת ראש חודש בראש השנה ואיכא שמונה שבועות מראש חודש

לפי שאינו רגיל בה אבל תפילות התדירות לא. וכתב הרמב"ם ז"ל (תפלה פ"ד הי"ט) של פרקים כגון של ראש חודש ומועדות. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב של פרקים הוא משלשים יום ואילך. ולפי זה של ראש חודש אין צריך:

סימן קא

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] צריך לכיין בכל הברכות ואם לא כיון: [ב] צריך לחתוך בשפתיו ולא ישמיע קולו ואם טוב להשמיע לאזניו: [ג] אם יתפלל בכל לשון שירצה:

א תנו רבנן המתפלל צריך שיכוין בכל הברכות.

אלול עד ראש חודש תשון של התפלל תפילת ראש חודש: ותיבדה שהלא האלפסי בפרק אין עומדין ובסוף ראש השנה (יב) כתב גם כן משלשים יום ולהלן כלשון הרא"ש ולמה לא דקדק רבינו כן בדברי הר"ף כמו שדקדק בדברי הרא"ש, ומו קשה דלמאי דמפרש רבינו דלפי זה ראש חודש אין לריך אם כן מאי אתא לאשמועינן דשל פרקים הוא משלשים יום ולהלן לכיון דליכא משלשים יום לשלשים אלא של ראש חודש ואינהו סבירא להו דאין לריך להסדיר של ראש חודש אם כן לא היה לריך לכתוב אלא היה להם לומר דשל פרקים מועדות כדפירש רש"י דמיניה הוה שמעינן כיון דלריך להסדיר תפילה של חג השבועות דאינה כי אם שבועה שבועות מתא הפסח כל שכן דלריך להסדיר של ראש חודש מרחשון דהו שמונה שבועות מראש חודש אלול דהא ודאי לא היתה דעתם להורות על מי שאינו מתפלל אלא משלשים יום לשלשים יום כדדב יודה דהו מהדר תלמודיה כל תלחין יומין ולא הו מנלי אלא משלשים יומין לשלשים יומין דלריך להסדיר דהא ודאי דבומן הזה לא נשמע מאן דמני למיעבד הכי ולא כתב לן הלכתא למשיחא: וליביך נראה דהאלפסי והאשיר"י סבירא להו נמי כהרמב"ם דשל ראש חודש לריך

ראש חודש לריך להסדיר והר"ף (ברכות נג) והרא"ש (שם פ"ה ס"ו) כתבו וכמה הוא של פרקים משלשים יום ולהלן ומשמע לרבינו דהיינו שיעברו שלשים יום שלמים של התפלל אותה תפילה ולפי זה בראש חודש אין לריך להסדיר שהרי לא תמצא שיעברו שלשים יום של התפלל תפילת ראש חודש ודברי רבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל בה מגומגמים בעיני ולכן לא כתבמים ומכל מקום מה שכתב רבינו שהרא"ש חולק על הרמב"ם אינו מוכרח דהא איכא לפרושי דמשלשים יום ואילך היינו כשחזר להתפלל ביום תשלו שלשים שהתפלל אותה תפילה לריך להסדיר והו מראש חודש לראש חודש וכדברי הרמב"ם ז"ל: כתב ה"ר מנוט (ספר המנוחה סג) דהא דלריך להסדיר תפילתו דוקא כשקורא על פה אבל כשכתובה לפניו לא וי"ע עכ"ל וגראה דאפילו כשכתובה לפניו לריך

להסדיר כדי שמהא שגורה צפיו בריאות (א):

קא פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[ג] טעם למה נוהגים בראש השנה ויום כיפור להשמיע קולם בתפלתם: [ד] טעם למה הנשים מתפללות בלשון לעז:

א תנו רבנן המתפלל צריך שיכוין בכל הברכות וכו'. בסוף פרק אין עומדין (ברכות נד): המתפלל לריך שיכוין את לבו בצולן אם אינו יכול לכיין בצולן יכוין את לבו באחת אהי"א א"ר הי"א אמר רב ספרא משום חד דבי רבי באבא ומימרא דרבי אלעזר היא בסוף פרק תפילת השחר (ל): וזה לשונו לעולם ימוד אדם עממו אם יכול לכיין את לבו יתפלל ואם לאו אל יתפלל ולא נזכר בדברי רבי אלעזר חילוק בין אבות לשאר ברכות כלל אלא שהתוספות (לד: ד"ה יכוין) והרא"ש (ס"ו נד) כתבו בסוף פרק אין עומדין יכוין לבו באחת מהן והא דאמרין בפרק תפילת השחר לעולם ימוד אדם דעתו אם יכול לכיין יתפלל ואם לאו אל יתפלל יש לפרש התם נמי באחת מהן ובאבות כדאמרין הכא וכן כתב סמ"ג (עשין יט קא): ורבינו כתב בדברי רבי אלעזר אם יכול לכיין באבות כאלו הוא מדברי רבי אלעזר לפי שמאחר

להסדיר והיינו משלשים יום ואילך ומה שפירש רש"י של פרקים מועדות לא פירש כן אלא למאי דקא סלקא דעתך דפריך אינו והא רב יהודה מסדר ללוחיה ומנלי אבל למאי דמסיק שאני רב יהודה וכו' מודה גם רש"י דשל פרקים הו נמי תפילה של ראש חודש והכי נקטינן בדברי הרמב"ם המפורשין ומשמע ודאי דכל הפוסקים כך דעתם כדפרישית דשל ראש חודש נמי לריך להסדיר: וב"י מחמיר גם כשמתפלל מחוץ הסידור וכו' וכך ראוי לנהוג ומה שאין העולם נוהגין להסדיר כל עיקר אפילו של חנוכה ופורים ותשעה באב ושל מועדות וראש השנה ויום הכפורים וסומכין על הסידור שבידם וכן כתב בהגהת שלחן ערוך (ס"א) אינו נכון כלל דאע"פ שכן פסק ה"ר מנוט ומציאו ב"י הלא בסוף כתב וי"ע:

קא א תנו רבנן המתפלל וכו'. בסוף פרק אין עומדין (דף ל"ד): תניא בכתמא המתפלל לריך שיכוין את לבו בצולן ואם אינו יכול לכיין בצולן יכוין את לבו באחת וקאמרין אהי"א אמר ר' הי"א אמר רב ספרא משום חד דבי רבי באבא וכתבו התוספות והרא"ש וה"ר יונה (נד: ד"ה גמי) לשם דהא דאמר ר' אלעזר בסוף פרק תפילת השחר (דף ל): לעולם ימוד אדם דעתו אם יכול לכיין את לבו יתפלל ואם לאו אל יתפלל התם נמי פירושו באחת מהן ובאבות עכ"ל ולכן כתב רבינו בלשון הברייתא ובדברי ר' אלעזר באבות אע"פ שלא נזכר בהן באבות כיון שכך הוא פירוש דברייהם אך מה שכתב דאמר ר' אלעזר דלי"ת אינו מחוקן דמשמע דמדברי ר' אלעזר אנו למדין לברייתא והא ליכא אלא מדרב ספרא אנו למדין לברייתא וכתר הכי אנו למדין לדרי אלעזר וכתב ב"י למחוק הדלי"ת וגרוס אמר ר' אלעזר: ולי נראה דחקר תיבת והיינו וליך להיות והיינו דאמר ר' אלעזר וכו' דמצייתא אנו למדין דהא דאמר ר' אלעזר

יא

רמב"ם הלכות תפלה פ"א, וסמ"ג עשין י"ב, טור אר"ה סימן פ"ט תצ"ח.

להתפלל

[בכונה] בכל יום, שנאמר (דברים י"ב) ולעבדו בכל לבבכם, ודרשו רבותינו ז"ל (ספרי פרק עקב ל"ה, וזירושלמי ברכות פ"ד ה"ב, ומענין דף ג.) איזוהי עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפילה בכוונה.

להתפלל

בכוונה, פי' אף על פי שעקר תפלות דרבנן מכל מקום יש תפילה שהיא מן התורה, דכתיב (דברים ז) ובקשתם משם את ה' אלדיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, ולמדנו כמו כן בכל התפלות שתקנו חכמים מכאן *). ומה היא כוונה שאמרנו ב), שיחשוב בכל תיבה פירושה, וידקדק שלא ידלג תיבה אחת כאילו היה מונה מעות ב), ואם אינו יכול לכוין בכל הברכות של שמנה עשרה יכוין באבות ובמודים. ואם אינו יכול לכוין בשתיים יכוין באבות ב). וה"ר אליעזר מגרמ"זא כתב בספרו, כי טוב מאד לכוין

בחתמת כל ברכה וברכה כי יש בהן מאה ושלוש עשרה תיבות כנגד תיבות שיש בתפילת חנה, וכן הדין נותן, כי מי שמתכוין בשאלתו ולא יכוין בשבחו של הקב"ה מחייב את עצמו. ויש לחשוב שאם היה עומד לפני מלך בשר ודם היה מדקדק בדבריו כל שכן לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. ואם בא לאדם מחשבה בעודו בתפילתו ישתוק עד שיגמור מחשבתו ותבטל. וכשיתפלל, אם יבקש דבר אל יצפה לומר מחמת תפילתי יביא לי הקב"ה שאלתי, כי זה מן הדברים שאמרו חכמים (ברכות דף נ"ה) שמזכירים עונותיו של אדם, אלא יחשוב שהקב"ה יביאנו בחסדו, ומה שאני מבקש ממנו כדי להזכיר אל לבי כמה אני משועבד לבוראי שאני צריך ממנו מזה ומזה, ואין זולתו יכול להביא ולעשות שאלתי.

ומבטלי[נ] תלמוד תורה להתפלל ה), אבל מי שתורתו אומנותו כגון ר' שמעון בן יוחאי וחביריו אל יבטל. וקים

יא. *) ואומר הר' פרץ, מיהו מדחשיב זה במצות עשה שמע מינה תפלה מן התורה היא לעולם, והכל לפי העת בעת צרה שלא תבא או שיוציאו המקום מהצרה, ואף בזמן שבית המקדש קיים שהיו ישראל שרויים על אדמתם שקטים היו מתפללין על קרבנות צבור שיתקבלו ברצון כמו שתקנו חכמים מעמדות שהיו מתענין ד' ימים בשבוע, ודרשוהו (בספרי) מדכתיב תשמרו להקריב לי במועדו פי' במעמדו. ב) כשתתפלל מיושב אל תסמוך מאחוריך ואל תטה לצדדין ואל תפשוט *רגליך ואל תרכיבם זה על זה, כי כל אלה הם סדר גאווה, אלא תשב וראשך כפוף שלא תראה פני היושב נגדך חוץ לד' אמות ופשט ירך תחת לבושך הימנית על השמאלית ותשב באימה וברעדה. מצ"אתי. [[עוד מצאתי הג"ה, נשים ועבדים חייבים בתפילה שאין לה זמן קבוע מן התורה ואינה מצות עשה שהזמן גרמה. עד כאן הג"ה]]. בבקר סומך גאולה לתפילה וכן בערב, ואע"ג דתקון רבנן השכיבנו בתר גאולה כגאולה אריכתה דמיא. ושליח ציבור מוציא ידי חובה מי שאינו יודע להתפלל, אבל היודע להתפלל אינו יוצא אלא בתפלת עצמו. העובר לפני התיבה צריך לסרב, ואם מסרב יותר מדאי דומה לתבשיל שהקדיחתו מלח, כיצד יעשה פעם ראשונה מסרב, שניה מסרהב [מהכהכ] פי' מזמן עצמו, שלישי פושט את רגליו ויורד. עכ"ל. ג) ברכות דף לד: ד) ואמר הר"ם מאיברא שיש לו לאדם להסיר כל מחשבות לבו וכל דבר אחר מלבו בשעת תפלה ויכוין לבו אל מקום, ויחשוב הדבר בלבו טרם יוציאהו בפיו, וכן יעשה מכל דבר ולא יחטא, ותפילתו זכה ומקובלת לפני המקום שנאמר (תהלים י) תכין לבם תקשיב אזניך. וג' תפילות נשמעות, תפילת יחיד בדמעות בכל יום, תפילת צבור בכל יום, יחיד בין ראש השנה ליום כיפור. וכל הבוכה בלילה בתפילה, כוכבים ומזלות בוכים עמו ותפילתו נשמעת. ה) שבת דף ט: ודף יא. ר"מ פ"ו דתפלה טור אר"ה פ"ט וק"ו. כתוב בה"ג צורבא מרבנן מבעי